

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС,
ФІНАНСОВЕ ПРАВО, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 378.147

І. Б. Гончаренко**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ
У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ МВС УКРАЇНИ**

Розкрито основи правового регулювання дистанційного навчання у вищих навчальних закладах МВС України. Більш детально проаналізовано нормативні акти, які мають особливе значення для організації дистанційного навчання у вищих навчальних закладах МВС України. Надано певні пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства у цій сфері.

Ключові слова: дистанційне навчання, правове регулювання, вищі навчальні заклади МВС України.

Постановка проблеми. Будь-яка сфера суспільних відносин потребує належного правового регулювання. Дистанційне навчання в сучасному світі вже давно є невід'ємною частиною освітнього процесу та виявляє себе як ефективна система підготовки спеціалістів різного профілю. Проте, слід відмітити, у вищих навчальних закладах МВС України цей вид навчання ще не впроваджений у повному обсязі в освітній процес і потребує подальшого розвитку. Одним із чинників, що може сприяти подальшому становленню і розвитку дистанційного навчання у вищих навчальних закладах МВС України, є вдосконалення відповідної правової бази.

Стан дослідження. Питання впровадження дистанційного навчання у навчальний процес вищих навчальних закладів досліджувалися такими фахівцями, як В. Ю. Биков, Ю. М. Богачков, К. А. Бугайчук, О. М. Коросташов, Ю. О. Михайлова, О. Ю. Синявська, Б. І. Шуневич та ін. Водночас питання правового регулювання дистанційного навчання у вищих навчальних закладах МВС не отримали достатнього наукового висвітлення. Крім того, на сучасному етапі освітній процес в Україні наповнюється новим змістом завдяки появі нових нормативних актів, які регламентують зазначену сферу, що також обумовлює необхідність дослідження цього питання.

Метою статті є аналіз чинного законодавства, що регламентує отримання дистанційної освіти у вищих навчальних закладах МВС України. Це дозволить виявити недоліки законодавства, сприятиме формулюванню певних пропозицій щодо його вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. З моменту проголошення незалежності у 1991 р. в Україні поступово створювалася система нормативних актів, в яких містяться положення стосовно впровадження та розвитку дистанційного навчання як нової форми професійного навчання. Започатковано процес розробки системи правового регулювання дистанційного навчання в Україні законом України «Про

Національну програму інформатизації» від 04.02.1998 № 74/98-ВР [1], указом Президента України «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні» від 31.07.2000 № 928/2000 [2], постановою Кабінету Міністрів України від 23.09.2003 № 1494 «Про затвердження Програми розвитку системи дистанційного навчання на 2004–2006 роки» [3] та іншими нормативними актами.

На законодавчому рівні дистанційне навчання побіжно згадується у законі України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII [4]. Так, відповідно до ст. 49 цього документа навчання у вищих навчальних закладах здійснюється за такими формами: 1) очна (денна, вечірня); 2) заочна (дистанційна). Враховуючи прагнення України стати членом європейської та світової спільноти з розвинутим станом дистанційного навчання, вважаємо, що в законодавчому акті дистанційна освіта має посісти окреме місце як самостійна, повноцінна форма навчання. В умовах реформування системи освіти доцільним було б передбачити в законі України «Про вищу освіту» окремий розділ про особливості такого виду навчання, як дистанційне.

Важливим нормативно-правовим актом, який стосується організації дистанційного навчання в усіх навчальних закладах, й у вищих навчальних закладах МВС України зокрема, є Положення про дистанційне навчання, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466 [5], яке визначає основні засади організації та запровадження дистанційного навчання. Розділ 5 Положення про дистанційне навчання має назву «Забезпечення дистанційного навчання» і містить інформацію про науково-методичне та системотехнічне забезпечення. Застосування технологій дистанційного навчання в освітньому процесі потребує також і відповідного кадрового забезпечення. Вважаємо доцільним внести у вказаний розділ окремий пункт, присвячений кадровому забезпеченню впровадження технологій дистанційного навчання, де буде перелічено відповідні категорії фахівців (наприклад, викладачі-методисти, які беруть участь в організації освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання, фахівці з інформаційно-комунікаційних технологій, консультанти).

Ще одним актом що регулює процеси впровадження та використання дистанційного навчання, є наказ МОН України від 30.10.2013 № 1518 «Про затвердження Вимог до вищих навчальних закладів та закладів післядипломної освіти, наукових, освітньо-наукових установ, що надають освітні послуги за дистанційною формою навчання з підготовки та підвищення кваліфікації фахівців за акредитованими напрямками і спеціальностями» [6]. Цей нормативно-правовий акт визначає, що заклади освіти, які отримали погодження від Міністерства освіти і науки України та надають освітні послуги за дистанційною формою навчання, забезпечують:

1) інформаційно-консультативну підтримку з боку педагогічних, науково-педагогічних працівників, методистів і технічного персоналу; цілодобовий доступ до інформаційних ресурсів дистанційного навчання; інтерактивне спілкування з викладачами та іншими студентами (слухачами); доступ до результатів контролю їх навчання;

3) своєчасне проходження підвищення кваліфікації у сфері дистанційного навчання науково-педагогічними, педагогічними працівниками, які забезпечують навчання за дистанційною формою;

4) оновлення комп'ютерної техніки та програмного забезпечення відповідно до розвитку сфери інформаційних технологій;

5) технологічну підтримку та своєчасне оновлення веб-ресурсів дистанційного навчання, баз даних студентів (слухачів), науково-педагогічних, педагогічних працівників, методистів та інших фахівців, які забезпечують навчання за дистанційною формою;

6) впровадження новітніх педагогічних технологій в навчальний процес за дистанційною формою навчання.

У системі МВС України впровадження дистанційної форми навчання в освітній процес регламентовано передусім наказом МВС України від 21.07.2008 № 346 «Про затвердження Положення про підготовку фахівців у вищих навчальних закладах МВС за заочною та дистанційною формами навчання» [7]. На сьогодні усі підзаконні нормативно-правові акти (в тому числі і вищевказане затвердження наказом Положення) мають бути приведені у відповідність до норм нещодавно прийнятого закону України «Про вищу освіту». Крім того, на наш погляд, цей документ потребує ще і внесення певних змін та доповнень.

Так, перший розділ Положення розкриває поняття основних технологій дистанційного навчання (п. 1.1), серед яких відсутня така технологія, як вебінар (різновид веб-конференції, проведення синхронних заходів або презентацій через інтернет у режимі реального часу). Вебінар не тільки забезпечує індивідуальне спілкування курсанта (студента, слухача) з викладачем, але й дає можливість проведення спільних занять, проведення аудіо- та відеоконференцій із трансляцією кількох учасників одночасно, колективної роботи з програмним забезпеченням, обміну миттєвими повідомленнями за допомогою текстового чату тощо.

Вебінари є невід'ємною складовою системи дистанційної освіти вищих навчальних закладів Європи та Америки. Так, наприклад, у коледжах та університетах США практикуються двосторонні відео-заняття (two-way video classroom). Студенти таким чином можуть взаємодіяти з викладачем і зі студентами паралельних відеокласів. У цьому випадку використовується стандартна телестудія і відповідна технологія для розширення моделі традиційної аудиторії малого чи середнього розміру. Також в університетах США розповсюджені двосторонні аудіографічні заняття (two-way audio graphic classrooms), які

передбачають, що аудиторії дообладнані графічними дошками і/або повільно скануючим телебаченням, за допомогою яких подається візуальна інформація, аналогічна рисункам на білій дошці або проєктуванню прозорих плівок з графіками [8, с. 111–112].

Отже, вважаємо необхідним закріпити на нормативному рівні таку важливу технологію дистанційного навчання, як вебінар. У зв'язку з цим, на наш погляд, Положення потребуватиме наповнення свого змісту відповідними термінами: асинхронний режим, синхронний режим, веб-ресурси навчальних дисциплін (програм), веб-середовище дистанційного навчання, система управління веб-ресурсами навчальних дисциплін (програм), система управління дистанційним навчанням.

Крім того, розділ 3 «Особливості організації навчального процесу за дистанційною формою навчання» Положення, на нашу думку, занадто стислий за змістом. Наприклад, п. 3.9 визначає основні види навчальних занять за дистанційною формою навчання (лекції, лабораторні, практичні, семінарські, індивідуальні заняття, консультації, конференції, дискусії в мережі, самопідготовка, вивчення теоретичного матеріалу), але не розкриває їх сутність. Уже тим не позначені особливості цих видів занять саме у процесі дистанційного навчання. Наприклад, можна запропонувати такі доповнення до п. 3.9 Положення:

- під час лекції курсанти (слухачі, студенти) отримують аудіовізуальну інформацію через засоби телекомунікаційного зв'язку у синхронному та в асинхронному режимах;

- практичне заняття передбачає індивідуальне виконання сформульованих завдань та відбувається дистанційно в асинхронному режимі;

- дискусія у мережі проводиться шляхом обговорення курсантами (слухачами, студентами) поточного питання з викладачем та між собою;

- семінарські, практичні заняття і дискусії у мережі можуть проводитися із застосуванням можливостей інтернет-систем проведення вебінарів;

- консультації здійснюються за допомогою електронної пошти, чатів, форумів, вебінарів та в очному режимі.

Розділ 3 Положення також не містить норм, які закріплюють забезпечення застосування технологій дистанційного навчання в освітньому процесі ВНЗ МВС України. Мається на увазі методичне, інформаційне, кадрове забезпечення впровадження технологій дистанційного навчання в діяльність ВНЗ МВС України. Вважаємо за доцільне доповнення і розкриття змісту цих видів забезпечення застосування технологій дистанційного навчання шляхом розширення розділу 3 Положення або виділення їх в окремому розділі Положення.

Серед інших актів, які мають значення для правового регулювання дистанційного навчання в системі МВС України, можна назвати

Концепцію реформування системи освіти МВС України та підвищення якості підготовки фахівців для органів внутрішніх справ, яка затверджена наказом МВС України від 28.10.2007 № 411. Цей документ передбачає, що підготовка фахівців для органів внутрішніх справ у системі вищої освіти МВС вимагає впровадження дистанційної форми навчання особового складу, насамперед управлінської ланки, органів внутрішніх справ усіх регіонів України [9].

Необхідність подальшого впровадження технологій дистанційного навчання в освітній процес вищих навчальних закладів МВС обґрунтована і таким відомчим нормативно-правовим актом, як Програма зміцнення кадрового потенціалу МВС України на 2012–2016 роки, схвалена рішенням колегії МВС від 05.07.2012 № 18 км/3 (додаток до наказу МВС України від 12.07.2012 № 618). Пункт 5.9 Програми наголошує: розробити систему дистанційного навчання працівників органів внутрішніх справ [10].

Нормативна база щодо організації дистанційного навчання в системі МВС доповнюється також і внутрішніми документами окремого закладу. Наприклад, у Харківському національному університеті внутрішніх справ нормативно-правову основу впровадження дистанційного навчання в освітній процес, у першу чергу, становлять: наказ від 20.03.2014 № 105 «Про затвердження Положення про дистанційне навчання у Харківському національному університеті внутрішніх справ» [11], розпорядження від 20.10.2012 № 524 «Про створення робочої групи Харківського національного університету внутрішніх справ з питань організації дистанційного навчання» [12].

Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що не всі особливості дистанційного навчання знайшли своє закріплення у нормативно-правових актах. Вважасмо за доцільне деяке нормативне розширення можливостей дистанційної освіти на законодавчому рівні. Удосконалення також потребують підзаконні нормативно-правові акти, що регламентують відносини у сфері дистанційного навчання у системі МВС України.

Список використаних джерел: 1. Про Національну програму інформатизації : закон України від 4 лют. 1998 р. № 74/98-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-вр>. 2. Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні : указ Президента України від 31 лип. 2000 р. № 928/2000 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/928/2000>. 3. Про затвердження Програми розвитку системи дистанційного навчання на 2004–2006 роки : постанова Кабінету Міністрів України від 23 верес. 2003 р. № 1494 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1494-п>. 4. Про вищу освіту : закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. 5. Про затвердження Положення про дистанційне навчання : наказ М-ва освіти і науки України від 25 квіт. 2013 р. № 466 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>

laws/show/z0703-13. 6. Про затвердження Вимог до вищих навчальних закладів та закладів післядипломної освіти, наукових, освітньо-наукових установ, що надають освітні послуги за дистанційною формою навчання з підготовки та підвищення кваліфікації фахівців за акредитованими напрямами і спеціальностями : наказ М-ва освіти і науки України від 30 жовт. 2013 р. № 1518 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1857-13>. 7. Про затвердження Положення про підготовку фахівців у вищих навчальних закладах МВС за заочною та дистанційною формами навчання: наказ МВС України від 21 лип. 2008 р. № 346 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bibl.com.ua/pravo/31874/index.html>. 8. Шуневич Б. І. Дистанційне навчання в системі вищої освіти Європи та Північної Америки : монографія / Б. І. Шуневич : Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ: Київ. ун-т, 2005. – 365 с. 9. Концепція реформування системи освіти МВС України та підвищення якості підготовки фахівців для органів внутрішніх справ : затв. наказом МВС України від 28.10.2007 № 411 // Збірник нормативних актів з організації навчально-методичної роботи в Донецькому юридичному інституті. – Донецьк : Від. навч.-тренінг. технологій ДЮІ ЛДУВС, 2009. – С. 394–422. 10. Програма зміцнення кадрового потенціалу МВС України на 2012–2016 роки : схвал. рішенням колегії МВС України від 5 лип. 2012 р. № 18 км/3 : [додаток до наказу МВС України від 12 лип. 2012 р. № 618 «Про оголошення рішення колегії МВС України»]. – Служб. док. 11. Про затвердження Положення про дистанційне навчання у Харківському національному університеті внутрішніх справ : наказ ХНУВС № 105 від 20 берез. 2014 р. – Служб. док. 12. Про створення робочої групи Харківського національного університету внутрішніх справ з питань організації дистанційного навчання: розпорядження ХНУВС від 20 жовт. 2012 р. № 524. – Служб. док.

Надійшла до редколегії 22.04.2015

Гончаренко І. Б. Правове регулювання дистанційного обучення в вищих учебных заведених МВД України

Раскрыты основы правового регулирования дистанционного обучения в высших учебных заведениях МВС Украины. Более детально проанализированы нормативные акты, имеющие особое значение для организации дистанционного образования в высших учебных заведениях МВД Украины. Внесены определенные предложения по усовершенствованию действующего законодательства в данной сфере.

Ключивые слова: дистанційне навчання, правове регулювання, вищі навчальні заклади МВД України.

Goncharenko I. B. Legal regulation of distance learning in higher educational establishments of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine

The fundamentals of legal regulation of distance learning in higher education establishments of Ukraine are revealed. It is noted that this type of training has not fully implemented in the educational process in higher education establishments of the

Ministry of Internal Affairs of Ukraine yet. Improvement of appropriate legal base could facilitate its further establishment and development.

It is noted that the issue of legal regulation of distance learning in higher education establishments of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine have not received sufficient scientific elucidation. The urgency of these issues is also due to the advent of new regulations regulating the scope of the educational process.

The objective of this article is to analyze the current legislation regulating the distance learning in higher education establishments of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. The author noted the basic regulations relating to distance learning in higher education establishments of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, and offered some regulatory empowerment of the possibilities of distance learning at the legislative level.

Special attention is paid to regulations, which directly regulate this sphere of relations. Among them the author made a detailed analysis of the order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine dated from July 21, 2008 № 346 «On Approval of the Provisions on Training Specialists in higher educational establishments of the Ministry of Internal Affairs on part-time and distance learning forms». It is indicated that not all the features of distance learning found their consolidation. For further establishment and development of distance learning in higher educational establishments of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine the author has suggested certain alterations and amendments to the mentioned by-law regulation, including filling its content by additional terms, disclosure of the features of classes of distance learning form, adding the norms that would consolidate the provision of using distance learning technologies in education process of higher educational establishments of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine.

Keywords: distance learning, legal regulation, higher educational establishments of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine.